

Stiletten

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING I SVERIGE SEDAN 1986 | NR 6 2006 | 40:-

Brott och straff

Offer och förövare? Funktionshinder och kriminalitet hänger ihop. Men hur ser kopplingarna ut? Stiletten riktar in sig på ett skambelagt ämne.

KAMP MOT NYA ARBETSTIDSLAGEN

FÅ PLATSER I RIKSDAGEN

BLAND OFFER OCH FÖRÖVARE

Välkommen till årets sista nummer av Stiletten. Den här gången är temat brott. Och eftersom missbruk av narkotikaklassade preparat är kriminaliserat sedan 1988 tar vi även upp läkemedelsberoende. Läs om hur funktionshindrade har det i fängelse och om hatbrott mot människor med funktionshinder. Missa inte heller Veronica Johanssons recension av konstnären Allison Lappers självbiografi och de internationella nyheterna om järnklor och hor-

monbehandlingar. I detta nummer kan vi också bjuda på en högaktuell artikel om handikapplägenheter och vi har följt upp hur det gick för de funktionshindrade politikerna i valet. Läs Stilletens nya enkät om representativitet i riksdagen.

Trevlig läsning och vi ses efter årsskiftet.

Finn Hellman, redaktör

AD/ GRAFISK FORM
Ebba Bonde
ebba@ebbabonde.se

REDAKTÖR
Finn Hellman
finn.hellman@stil.se

BILDRED/ ILLUSTRÄTOR/ FOTOGRAF
Nina Ramsby
produktion@ninaramsby.se

Stiletten

Stiletten | Redaktör Finn Hellman Telefon: 08-506 221 96 Växel: 08-506 221 50 finn.hellman@stil.se | Adress Stils kontor, Arenavägen 63, 7 tr. 121 77 Johanneshov info@stil.se | Ansvarig utgivare: Sture Jonasson jonasson@telia.com | Stiletten på webben www.stil.se | Antal utgåvor 6 nummer per år | Prenumerationer 200 kronor, stödmedlem 100 kronor/år Stiletten ingår. | Omslagsbild Nina Ramsby.

STIL är en del av den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder - Independent Living. Stiletten är en kanal för STIL och Independent Living- rörelsen i Sverige. Stiletten vill väcka debatt för full tillgänglighet inom samhällets alla områden och visa vilka möjligheter som öppnar sig med personlig assistans.

STILETTEN-MEDARBETAREN JÖRGEN HASSLER I FÖRHÖR

SKRIVER I DETTA NUMMER: Om funktionshindrade i fängelse och om funktionshinder och missbruk.

VAD GÖR DIG ARG JUST NU?

Extra förbannad är jag på den nya sophämtningsrutinen som gör att soptunnor blockerar trottoaren för barnvagnar, rollatorer och rullstolar. Igår välte jag ett par - nu är det krig!

VAD GÖR DIG GLAD JUST NU?

Min dotter, min hund, min sambo. Stearinljus och brasa. Fruktallad. Ylletröja. Dimma och duggregn. Public Enemy.

VILKET TEVEPROGRAM KOLLAR DU PÅ HELST?

Jag kollar Elfte timmen på TV 4, men den är lite för läskig, så jag måste ofta byta

kanal i slutet.

VEM VILL DU INTE ÄTA MIDDAG MED?

Oj, det är många som inte är välkomna i mitt kök. Men måste jag välja en särskild säger jag Maud Olofson.

VILKEN PERSON SKULLE DU VILJA VARA FÖR EN DAG?

Vandana Shiva, miljöaktivisten från Indien. Vet allt, gör alltid rätt och smälter hela tiden.

I nästa nummer förhör vi någon annan av våra medarbetare.

DESSA MEDVERKAR OCKSÅ: Bitte Andersson bitte.andersson@gmail.com | Herman Grafström herman@grafstrom.com | Ulrika Hall ulrika.hall@irum.se | Jörgen Hassler jorgen_hassler@yahoo.se | Veronica Johansson veronica.johansson@independentliving.org | Susanne Berg Susanne.berg@independentliving.org | Korrektur: Kait Bessing Kait.bessing@srfstockholm.se

8.

Hatbrott mot funktionshindrade - ovan tanke i Sverige.

11.

- Funktionshindrade på käken råkar ofta illa ut.

13.

Ingen varnade Karin Sörensen för risker med smärtstillande.

16.

Handikapplägenheter i fara.

22.

Hormonbehandling ska hindra flickan från att bli köns mogen.

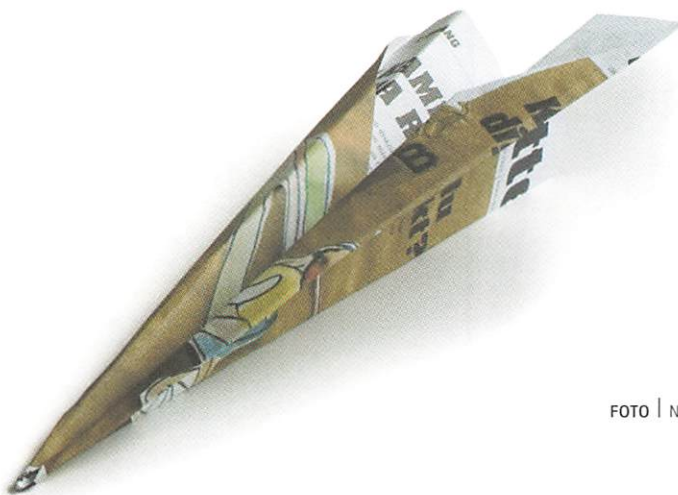

FOTO | NINA RAMSBY

Stiletten behöver dig!

Hör av dig till tidningen och berätta vad du vill att vi ska granska. Du kanske upplever ett problem i din vardag eller har tips om en företeelse som borde synas i sömmarna. Tveka inte. Många av artiklarna i Stiletten bygger på att läsare hört av sig med tips. I det här numret hittar du till exempel en artikel om

handikapplägenheter. Artikeln kom till stånd tack vare att Jaqueline Hårdstedt hörde av sig och berättade om sin oro för att tillgängliga lägenheter kommer att försvinna. Eller gör som Kait Bessing och skicka en insändare. Du kanske sett en bra film, läst en dålig bok eller gjort något annat som tål att recensera. Gör

då som Veronica Johansson – skriv en recension och skicka till oss. Vi tar också gärna emot fotografier, serier, teckningar, korta noveller, dikter – you name it.

Ring eller maila: 08/50622196,

Stiletten@stil.se

Finn Hellman

PERVOBILEN

SERIE | BITTE ANDERSSON

”-Det är svårt att beräkna konsekvenserna av vårt ställningstagande men vi tycker att det är värt det eftersom många upplever lagen som livshotande”

Emma Johansson om Stils civila olydnad mot arbetstidslagen

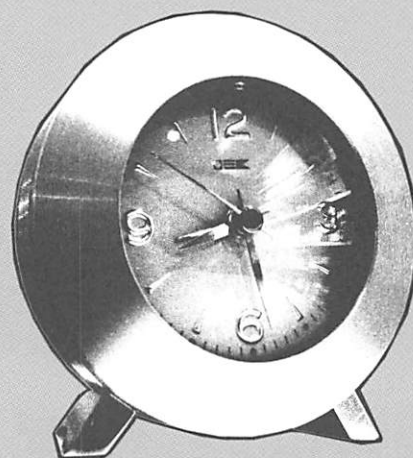

ILLUSTRATION | NINA RAMSBY

Stil i civil olydnad mot arbetstidslagen

Stil väljer att "skita i" den nya arbetstidslagen. Det beslöts på ett styrelsemöte i november och tillkännagavs på ett stormöte kort därpå. De närvarande Stilmedlemmarna var nöjda med beslutet.

STILs styrelse har bestämt att föreningen inte ska följa arbetstidslagen. Beslutet fattades på mötet den 13/11 2006 och i protokollet står: "beslutet är att "skita i" lagen tills man är överens i EU angående vilka regler som ska gälla. Efter det får styrelsen ta ytterligare ställning i frågan. Kooperativet ska stå för de ekonomiska kostnader som följer samt övriga konsekvenser."

Emma Johansson är ledamot i STILs styrelse. Hon säger att man diskuterat STILs hållning i frågan under hösten och att medlemmar hört av sig och bett styrelsen agera.

-Vi känner stark oro inför den nya arbetstidslagen. Vi

Europeiska IL-rörelsen möttes i Valencia

ILLUSTRATION | NINA RAMSBY

I början på november höll ENIL (European Network on Independent Living) möte i Valencia. Representanter från 14 länder deltog i konferensen som till stor del kom att handla om personlig assistans. – Ett problem som många vittnade om var att assistansen kunde tas ifrån en om man flyttade, till

exempel från Valencia till Madrid, berättar Veronica Johansson ledamot i Stils styrelse. Hon förklarar att det beror på att i många länder är personlig assistans inte statligt utan kommunalt finansierad. Det finns inte heller ett "direct payment"-system, alltså att pengarna följer individen som i Sverige.

Konferensen hölls i Valencia eftersom ENILs huvudkontor nyligen öppnat där. Veronica Johansson berättar att mycket kraft lades på att diskutera begrepp och definitioner. Bland annat ville en spansk aktivist helst inte kalla sig funktionshindrad utan föredrog att tala om "functional diversity". – För mig är inte det viktiga om jag kallas lam eller rullstolsburen. Vad som räknas är om samhället gör allt man kan för att ge mig samma plats som för andra, säger Veronica Johansson.

Påtryckarsajt om arbetstidslagen – www.husarrest.se

– Genom husarrest.se vill vi protestera mot den nya arbetstidslagen, säger Victoria Wedin som tillsammans med Magnus Gredemyr skapat protestsajten.

– Istället för att var och en kontaktar näringsdepartementet och ansvariga politiker samlar vi ihop klagomålen, säger Victoria Wedin. Att hon och Magnus Gredemyr är anställda på Stil och att Stil delvis finansierat sajten ska inte ses som att det enkom är en Stil-företeelse. I första hand är hemsidan ett privat initiativ från Wedin och Gredemyr och de vill gärna att så många som möjligt, oavsett vilken assistansanordnare man använder, deltar i protesterna.

i styrelsen har själva personlig assistans och vi förstår svårigheterna medlemmarna fruktar vad gäller resor och schemaläggning utifrån olika behov, säger Emma Johansson.

På frågan om det finns några problem med att ägna sig åt civil olydnad svarar Emma Johansson att det finns det eftersom man bryter mot en lag, men att det är viktigt att "markera".

– Vi tycker inte om att den nya lagen inte går ihop med intentionerna bakom LSS och att den inte går ihop med hur vi lever våra liv. Det är inte bara STILs arbetsledare som är missnöjda utan även assistenter som är anställda genom kooperativet. Det är svårt att beräkna konsekvenserna av vårt ställningstagande men vi tycker att det är värt det eftersom många upplever lagen som livshotande, säger hon.

Den 15/11 deltog ett stort antal arbetsledare på ett möte i STILs lokaler. Styrelsen presenterade sitt ställningstagande och fick uttalat stöd av de närvarande. Flera arbetsledare uttryckte sin oro inför den nya lagstiftningen och välkomnade med lovord den civila olydnaden.

–Om jag ska åka på sjön och följa lagen om 36 timmars vila så skulle jag nog behöva ha med mig en tre, fyra assistenter på båten och jag har ju inte plats för det, sa Katharina Holtbo, en av arbetsledarna på stormötet.

– Jag tycker STIL gör helt rätt i sitt beslut, jag tycker civil olydnad tillämpas alldeles för lite och jag tycker alla borde säga till sina politiker att det här går inte, vi är inte några paket som man kan stoppa in i fack och våra assistenter, de vill inte heller ha det här.

Finn Hellman

Vi lever inte i en fredad zon där alla alltid vill oss väl. Tvärtom visar undersökningar att funktionshindrade drabbas av brott i större utsträckning än andra. Men ett diskriminerande samhälle slår även mot funktionshindrade brottslingar.

FOTO | NINA RAMSBY

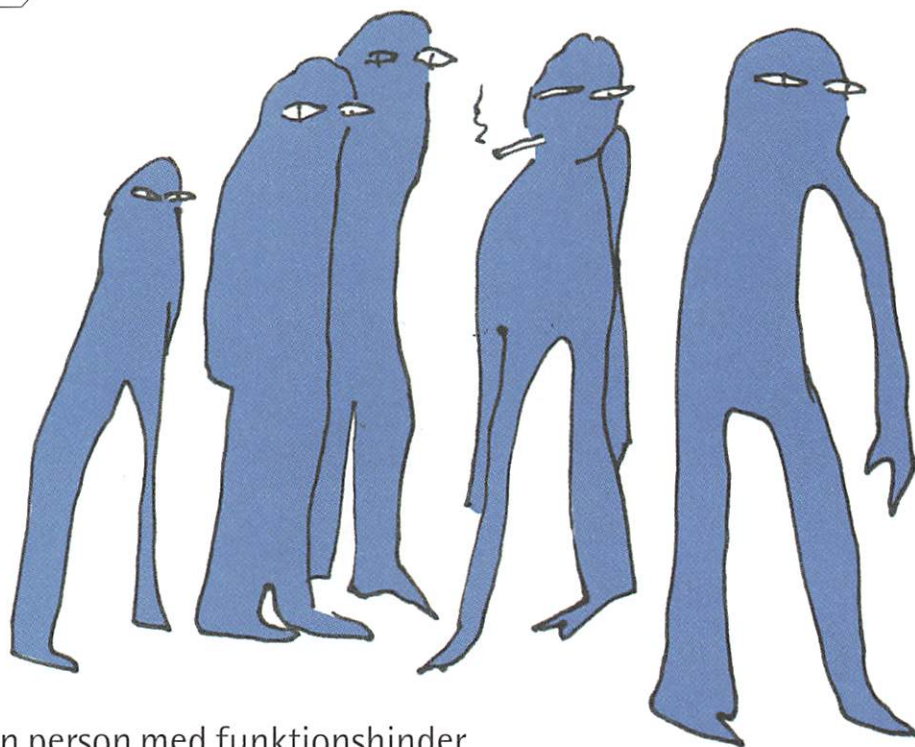
Det sker på gatan, på institutioner och i våra hem. De som skadar oss är inte bara främlingar utan också personer vi är beroende av. Men vad har polisen för funktionskompetens och hur ser försäkringsbolagen på funktionshinder och brott?

Vårt tänkande är så styrt att orden brott och funktionshinder reflexmässigt för tankarna i en viss riktning: funktionshindrade som brottsoffer. Men funktionshindrade kan också begå brott. Och man kan fråga sig hur rättssäkerheten ser ut för kriminella med funktionshinder. Hur tillgängliga är landets domstolar och fängelser? Går

det att få förundersökningen i punktskrift och fungerar teckentolkningen vid ett polisförhör. Är handikapprollen beredd att kämpa för att funktionshindrade som begått avskyvärda brott ska ha samma rättigheter som andra förbrytare?

Det finns problem med att tiga om utsatthet. Men det är inte heller okomplicerat att ge saken uppmärksamhet. För finns det inte en risk med att tala om hur drabbade och utsatta vi är, när vi samtidigt vill komma bort från offerrollen och andras behov av att ta hand om oss?

Finn Hellman

I Skottland har nästan varannan person med funktionshinder utsatts för hatbrott. Men i Sverige är den sortens övergrepp inte ens en kategori i statistiken.

De okända hatbrotten

En kväll i september förra året är Mats Svensson på väg hem efter ett besök på sin lokala pizzeria. Plötsligt hör han en moped som närmar sig bakifrån. Det är minst två personer på mopeden, han hör dem prata med varandra. De kör upp bakom honom och motorn varvar upp, ljudet kommer snabbt närmare. Han inser att de vill preja honom av vägen men han står helt stilla och känner hur mopeden stryker förbi. Efter attacken går inte Mats Svensson ut på ett tag. Anledningen till att han drabbas är att han är blind.

– Liknande saker har hänt två-tre gånger tidigare. Det började förra våren, jag var på väg hem när en kille ställde sig och ropade "Akta stolpen". Jag fräste väl tillbaka någonting om att han inte skulle göra om det men samma sak hände i augusti. Då sprang han efter mig och ropade, samma kille. Jag är koncentrerad när jag är ute och går så när någon skriker blir jag rädd. Det var väl hans mål att skrämmas.

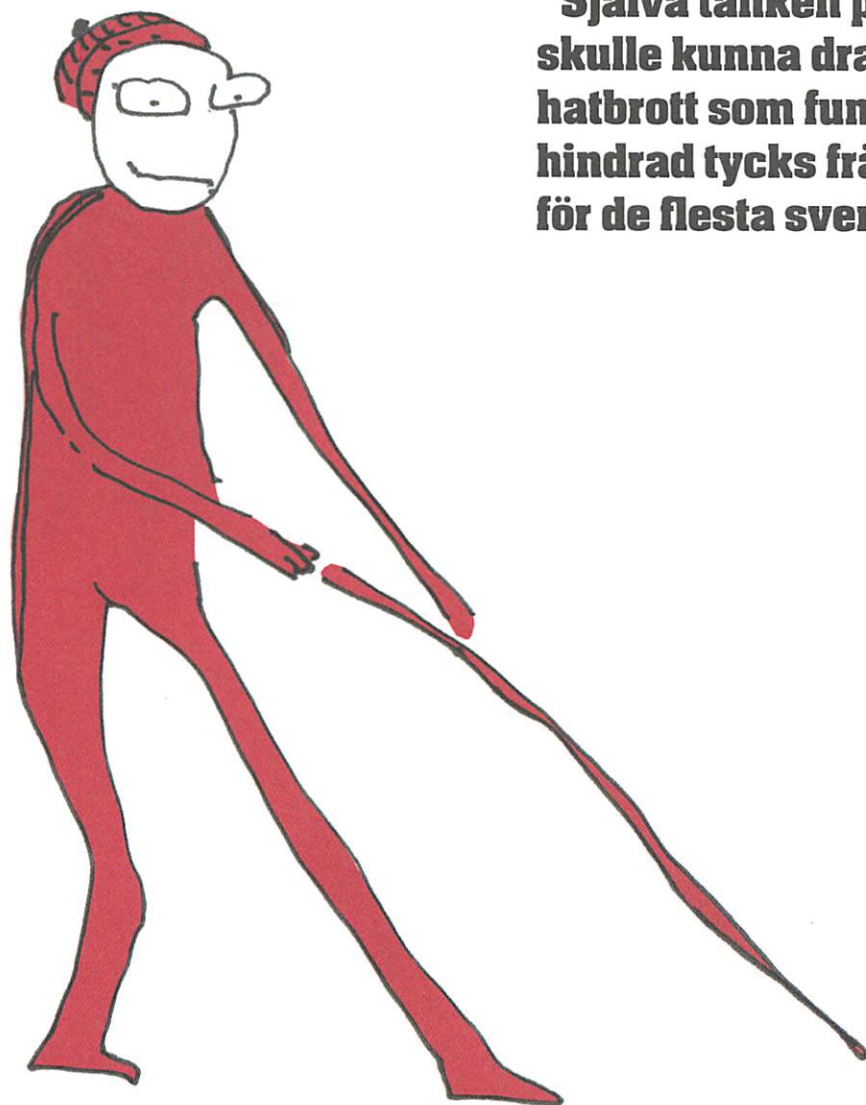
När en brottsling väljer ut sitt offer endast utifrån grupptillhörighet räknas detta som ett hatbrott. I riksåklagarens promemoria och riktlinjer för bekämpning av hatbrott från 2002 ges följande definition: "Begreppet

hatbrott används allt oftare som ett samlingsbegrepp för rasistiska, främlingsfientliga och homofobiska brott. (...) Hatbrotten kännetecknas (dock) alltid av att de utgör ett angrepp på de mänskliga rättigheterna och strider mot grundläggande samhällsvärderingar om alla människors lika värde."

Alejandro del Carmen är professor i kriminologi och rättskunskap på University of Texas. Han berättar om hur begreppet hatbrott kom till.

– På 1960-talet inleddes i USA en civilrättslig kamp för att ge lika rättigheter åt alla. Bland dem som ledde arbetet var Martin Luther King och resultatet blev instiftandet av en federal lag som krävde att svarta skulle inkluderas i alla delar av samhället. Men lagen efterföljdes inte och efter en rad uppmärksammade fall krävdes krafttag. Hatbrottslagen infördes på 1990-talet och en av de första gångerna den användes var fallet i Jasper, Texas.

Han syftar på det rasistiska mordet på James Byrd Jr. som 1998 misshandlades till döds och släpades efter en bil. Gärningsmännen hade uttalade nazistiska sympatier och dömdes därför enligt hatbrottslagen.

”Själva tanken på att man skulle kunna drabbas av hatbrott som funktionshindrad tycks främmande för de flesta svenskar”

ILLUSTRATION | NINA RAMSBY

– När lagen väl appliceras blir straffen mycket hårda, två av de tre gärningsmännen fick dödsstraff och den tredje livstids fängelse, berättar han.

En handfull stater i USA har inkluderat funktionshinder som en offerkategori för hatbrott men långt ifrån alla. Alejandro del Carmen tror att det som krävs för att lagen ska ändras på federal nivå är att ett fall inträffar som får uppmärksamhet och väcker opinion. Den federala polisen i USA, FBI, för statistik över hatbrott och där återfinns personer med funktionshinder i botten av tabellen med 53 rapporterade brott. Kritik har dock riktats mot hur brottsanmälningar tas emot och polisens kunskaper om brottsoffer med funktionshinder. FBI har därför tagit fram en handledning för utredning av hatbrott där även frågor

om offrets funktionshinder förekommer och vilken typ av funktionshinder det rör sig om.

Enligt svensk lagstiftning om hatbrott utgör personer med funktionshinder inte en offerkategori överhuvudtaget. Själva tanken på att man skulle kunna drabbas av hatbrott som funktionshindrad tycks främmande för de flesta svenskar, oavsett om man talar med lekmän, poliser eller kriminologer. Men Barbro Lewin som är statsvetare och handikappforskare tycker att man i vissa fall kan tala om hatbrott mot funktionshindrade.

– I de fall där förövaren, som ofta är personal eller närstående till offret, har en maktposition kanske man kan tala om hatbrott. Om brottet blir ett uttryck för människoförakt ska det ses som ett angrepp på demokratin, säger hon.

”- Jag är alltid rädd när jag är ute och går. Men jag tog mitt förnuft till fånga och insåg att jag inte kunde stänga mig inne.”

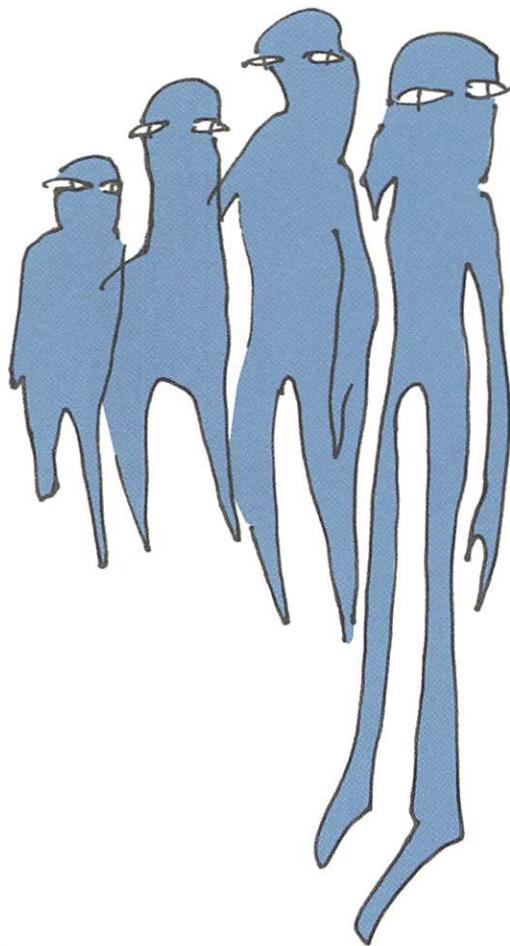
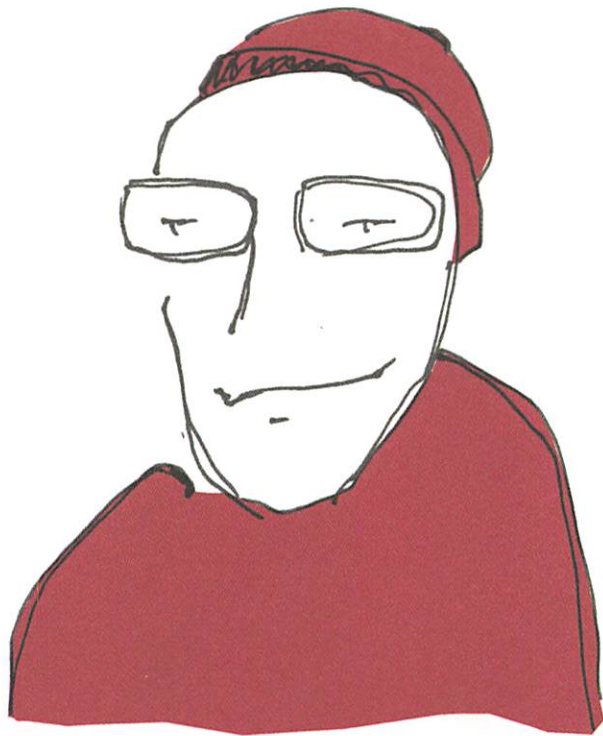

ILLUSTRATION | NINA RAMSBY

Barbro Lewin har skrivit om brottsoffer med funktionshinder i boken "Utsatta och sårbara brottsoffer" och menar att den vanligaste typen av brott mot funktionshindrade är brott som sker i hemmet eller på institutioner.

- Jag tycker att man borde tillämpa hatbrottslagstiftningen på personer med funktionshinder men samtidigt har man som funktionshindrad ett starkt stöd i lagen. Rättsväsende och domstolar ser i praktiken funktionshindrade som en svag grupp och därför utdöms strängare straff.

Det är svårt att bilda sig en uppfattning om hur vanligt förekommande hatbrott mot funktionshindrade är. Den amerikanska brottsstatistiken har redovisat hatbrott mot personer med funktionshinder sedan 1997. Antalet anmälda fall har legat relativt konstant och indikerar att risken att drabbas är ungefär en på miljonen. Helt andra siffror kommer från ett av våra europeiska grannländer.

Enligt en undersökning bland medlemmar av Skottlands ledande handikapporganisation, Capability Scotland, som gjordes 2004 hade nästan hälften (47 %) drabbats av hatbrott på grund av sitt funktionshinder. Undersökningen visade också att gärningsmannen eller gärningsmännen i stor utsträckning var okända för offret och i mer än hälften av fallen skedde brottet på gatan. Vanligast var verbala attacker men det förekom även våld och stölder.

Mats Svensson känner fortfarande oro för att gå ut. Han säger att den sitter djupt och antagligen kommer att sitta i länge.

- Jag är alltid rädd när jag är ute och går. Men jag tog mitt förnuft till fånga och insåg att jag inte kunde stänga mig inne.

Herman Grafström

Fotnot: Mats Svensson heter egentligen något annat.

"En marginell grupp" säger Kriminalvården. Funktionshinder och fängelse betyder dubbelt straff, menar en före detta fånge. Stiletten möter "Finnjerka", som snart ska avtjäna sitt 57:e fängelsestraff.

Funktionshinder bakom lås och bom

Finnjerka, eller Ragnar Erik Eriksson som han egentligen heter.

– Jag borde kanske inte behöva avtjäna det kommande straffet.

Hur så?

– Jag skulle kunna få fotboja, men då måste man ha någonstans...

Att bo?

– Just det, och stället där jag bor nu duger inte.

Finnjerka, eller Ragnar Erik Eriksson som han egentligen heter, ska snart avtjäna sitt 57:e fängelsestraff. Jag träffar honom på Bryggan, en dagverksamhet för hemlösa. Lokalen är skarpt upplyst av lysrör. På disken står mackor, godis, kaffe och te. Det sitter ett tiotal personer vid borden, många klädda i täckjackor mot kylan.

Pratet är ganska högljutt, så Finnjerka och jag sätter oss i ett kontorsrum intill. Efter en olycka för sju år sedan är Jerka funktionshindrad. Först låg han i koma, men efter

mycket arbete kan han idag gå själv, men har balansproblem, är blind på ena öga och har 30 procents ledsyn på det andra. Sen är det det där med minnet:

– Jag börjar prata, sen försöker jag minnas något, och när jag försökt det kommer jag inte ihåg vad det var jag pratade om längre, säger han och ler.

Fick du någon speciell hjälp när du satt inne?

– Nä. Men det var ganska bra där på Storboda.

Gången innan satt han på Håga, men det minns han inget av. Anette "Trollet" Haraldsson, hans före detta fru, berättar att han ringde henne en gång, han förstod inte hur han skulle göra när han åt, och plitarna hjälpte inte till. När han muckade upptäckte hon att hans säng inte blivit bäddad på hela tiden.

När du släpptes, fick du någon hjälp då? Med bostad, till exempel?

Anette "Trollet" Haraldsson, Finnjerkas före detta fru.

– Inte från fängelset. Men jag ringde en kompis som har bil, han hämtade, säger Jerka.

Kriminalvården, som driver anstalterna, vet först inte hur många funktionshindrade som sitter inne.

– Många av dom intagna har psykiska funktionshinder, men gruppen med fysiska problem måste vara marginell, säger informationschefen AnneMarie Dahlgren.

Kriminalvården är sedan 2001 som alla andra myndigheter skyldig att ha en handlingsplan för tillgänglighet. Sedan 2004 har HO utan framgång uppmanat verket att ta fram en plan. 2006 fattade regeringen beslut om att den måste vara klar senast i mars 2007.

– Vi har precis börjat, men projektet innefattar inte fysiska funktionshinder, säger Mats Edsgården, som arbetar med handlingsplanen. Edsgården hänvisar till Stefan Skagerberg, som undersökt hur många fångar som har fysiska problem. Undersökningen gäller en dag i oktober. Då hade 17 av ungefär 5 000 fångar behov av hjälp.

– Av dom satt fyra i rullstol, och ytterligare några hade

andra rörelsehinder. Sen var det mest omläggningar och liknande.

– För tio år sedan begick inte den här gruppen några brott, men det ökar. Därför kommer vi att bygga en omvårdnadsavdelning på det nya fängelset i Sala, säger Skagerberg.

Conny Haraldsson, som också jobbar på Bryggan och som själv suttit inne, fnyser åt kriminalvårdens kartläggning och deras nya avdelning.

– Vad är det, 15 platser? Mina erfarenheter säger att det skulle behövas 500! Dom funktionshindrade som hamnar på kåken råkar ofta illa ut. Plitarna bryr sig inte om dom, och ofta blir dom utnyttjade av andra fångar. Dom får dubbla straff – först fängelset, sen det extra straff det innebär att sitta där som funktionshindrad.

Jörgen Hassler

Fotnot: Om Finnjerkas (Ragnar Erik Eriksson) barn vill kan de kontakta honom via Bryggan.

NÄR KAMPEN MOT SMÄRTAN BLIR EN DROG

FOTO | NINA RAMSBY

För över hundra tusen svenskar har bruket av smärtstillande medel gått över i tillvänjning och beroende. Många har ett fysiskt funktionshinder i botten. Karin Sörensen var en av dem.

– Hur många år jag missbrukade smärtstillande? Fyra eller fem, jag är inte riktigt säker, den där tiden är lite luddig, säger Karin Sörensen och skrattar.

Karin Sörensen fick en whiplash-skada och ont i nacken. En tid senare utvecklade hon också det allmänna smärttillståndet fibromyalgi. När hon fick Somadril mot smärtan blev hon snabbt beroende.

– Jag har adhd, somadrilen gjorde mig lugn. Det tog bara ett par månader innan jag var fast.

Karin Sörensen skulle ta fyra tabletter per dygn, men som mest tog hon mellan 30 och 40.

– Tre läkare skrev ut, och räckte inte det kunde jag fixa mer genom en kompis. Jag trodde att omgivningen inte märkte något, men det är klart att alla gjorde. Tabletterna förstörde både mig och mitt äktenskap.

Hon kände att hon tappat kontrollen, och sökte hjälp på öppenspsyk. Där fick hon en samtalskontakt och uppmanades att trappa ner själv.

– Jag klarade det inte. Till slut var jag så trött på det att jag började ta överdoser. En gång togs jag in på psykakuten. Dom gav mig stark sömnmedicin och la in mig under helgen. På måndagen skickades jag hem till suget, jag var avgiftad sa dom.

Karin Sörensen försökte flera gånger komma in på ordentlig avgiftning:

– Dom kunde skicka hem mig fast jag var så groggy att jag inte kunde gå. Till slut blev jag inlagd i fem veckor. Medicinerna jag gick på trappades ner, det är det värsta jag varit med om. Efter det tog jag kontakt med Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende, RFHL, och började gå i deras självhjälsgrupp.

Idag är Karin Sörensen aktiv i RFHL. Hon tar mediciner mot smärtan, men kontrollerat. Nu ska hon försöka bli helt

fri från tabletterna, ett villkor för att få medicin mot adhd. Hon är upprörd över att ingen varnade för riskerna med smärtstillande.

– Det var aldrig någon som varnade för beroende eller frågade om jag haft missbruksproblem. Det förskrivs för mycket mediciner för lätt. Ett tag hade jag problem med Citodon också, det började med att min tandläkare skrev ut ett 100-pack efter att jag dragit ut en tand!

Karin Sörensens historia stämmer bra med den bild Kia Melin, överläkare på Beroendecentrum i Stockholm, har av dom hon träffar.

– Nästan alla som kommer till mig har något slags fysiskt funktionshinder eller smärttillstånd i grunden, säger hon.

Kia arbetar på Smärtteamet Syd. Där behandlas smärt-

”– Dom kunde skicka hem mig fast jag var så groggy att jag inte kunde gå. Till slut blev jag inlagd i fem veckor. Medicinerna jag gick på trappades ner, det är det värsta jag varit med om.”

Karin Sörensen om sitt tablettberoende.

FOTO STILLEBEN | NINA RAMSBY

patienter med lågverkande morfinliknande mediciner som metadon och subutex.

– Dom som kommer till oss har ofta svår smärta, eller så har dom varit beroende av morfinliknande preparat under väldigt lång tid. Medlen vi ger tar bort suget och förhindrar abstinens, samtidigt som dom lindrar smärta, säger Kia Melin.

– När patienten stabiliserats kan vi ofta gå vidare, till exempel göra en ny utredning hos smärtspecialist. Det kan leda till att andra mediciner som inte är lika beroendeframkallande sätts in, eller till att andra sätt att lindra smärta väljs istället, som behandling med värme eller sjukgymnastik.

Ibland är det möjligt för patienten att klara sig utan smärtstillande.

– Hos en del beror smärtan på medicinerna, Treo kan till exempel ge huvudvärk när det missbrukas. Smärtor kan dessutom hänga ihop med abstinens. På Beroendecentrum möter vi också personer som inte har någon smärtproblematik i grunden. En grupp det ofta talas om är unga män i karriären som arbetar oerhört mycket, och som börjar ta smärtstillande mot spänningshuvudvärk eller värk i armar och axlar, säger Kia Melin.

Missbruk av smärtstillande kan vara skadligt för kroppen.

– Treo kan ge blödande magsår. Medel med paracetamol kan skada levern. Och många tänker inte på att morfinliknande medel kan ge andningsstillestånd, särskilt farligt är Dexofen i kombination med alkohol, säger Kia Melin.

Jörgen Hassler

Den borgerliga alliansen gick till val på ett budskap om ökad valfrihet i boendet. Men när hyresrätter ombildas till bostadsrätter finns det risk att bostadsanpassade handikapplägenheter försvinner.

Handikapplägenheter riskerar att försvinna

Jaqueline Hårdstedt bor i en så kallad insprängd handikapplägenhet i kollektivhuset Trekanten. Direkt efter valet började boende i huset diskutera bildande av en bostadsrättsförening. Hon är orolig för att det går så fort. Ingen tycks tänka på konsekvenserna. Om hyresgästerna bildar en bostadsrättsförening och köper fastigheten från Svenska Bostäder riskerar handikapplägenheterna att försvinna.

Kollektivhuset Trekanten ligger vackert vid den lilla sjön med samma namn på Liljeholmen i Stockholm. Jacqueline Hårdstedt bor i en tvårumslägenhet på 84 kvadratmeter. Köket är anpassat med höj- och sänkbara skåp. Genom köksfönstret ser man ut till balkongen där blomlådorna fortfarande lyser röda av pelargoner. Badrummet är stort som ett vanligt sovrum. I huset finns rullstolsförråd.

En insprängd handikapplägenhet är byggd inom det allmänna bostadsbeståndet men med rymligare planlösning och viss grundanpassning för rullstolsanvändare. I Stockholm förmedlas sådana lägenheter endast genom Stockholm Bostads AB, bostadsförmedlingens förturskö. Hyreskontrakten innehåller också förbud att byta lägenhet. I fastigheten Trekanten finns fem insprängda handikapplägenheter.

Om Trekanten ombildas till bostadsrättsförening kan de som idag bor i de insprängda handikapplägenheterna välja att köpa lägenheten eller bo kvar som hyresgäster i föreningen. Detta oroar inte Jacqueline Hårdstedt. Hon tänker inte köpa sin lägenhet. Men när hon flyttar kan föreningen komma att sälja lägenheten.

–Jag för min del skulle inte behöva bry mig. Jag är 59 år och har bott här i 20 år. Jag kommer att hyra den här lägenheten tills jag dör. Men det kommer generationer av funktionshindrade efter mig och det är dem jag tänker på. Vi kan inte lämna det efter oss. Att vi har sumpat deras lägenheter.

Eva Blomkvist är chef för bostadsförmedlingens förtursavdelning. Hon bekräftar att lägenheterna förmodligen

”avanpassas” om huset blir en bostadsrättsförening. Det finns bara några få bostadsrättsföreningar som har behållit sina insprängda handikapplägenheter som hyresrätter. Hur många lägenheter som försvunnit vid ombildning till bostadsrätt vet hon inte. De insprängda handikapplägenheterna är de enda anpassade lägenheter som garanterat förmedlas genom förtursavdelningen. Men de slutade byggas på början av 90-talet. Fastighetsägare ska lämna andra anpassade lägenheter till bostadsförmedlingen. Någon garanti finns emellertid inte eftersom dessa lägenheter inte har en tvingande klausul i kontraktet. De är inte heller extra rymliga med särskild planlösning.

Stadshusets grundinställning är att nybyggda bostäder ska vara tillgängliga och användbara för alla. Vid behov kan de anpassas med bostadsanpassningsbidrag. Henrik Nerlund, pressansvarig för de ansvariga, moderata borgarråden, påpekar att alliansen vill ha ett blandat boende där hyreslägenheter är ett naturligt inslag. Eftersom all nyproduktion ska vara tillgänglig kan Stockholms styrande politiker inte se att en ökad ombildning kommer att ställa till med några problem. Man ser det inte heller som ett problem att handikapplägenheter med rymligare planlösning riskerar att försvinna. Exakt hur man ska hantera frågan kommer emellertid regleras i de direktiv som nu arbetas fram. Därför är det i dagsläget inte klart om stadens styre kommer att garantera att de insprängda handikapplägenheterna ska finnas kvar eller inte. Direktiven ska antas under december månad.

Jaqueline Hårdstedt har inga synpunkter på andras val, däremot vill hon att allas intressen ska tillgodoses. Hon vill ha en lag som garanterar att handikapplägenheterna kommer att finnas kvar. Därför har hon skrivit till socialminister Göran Hägglund.

–Jag vill ha en öronmärkning, ett kontrakt, ett lagförslag från den här nya regeringen.

Susanne Berg

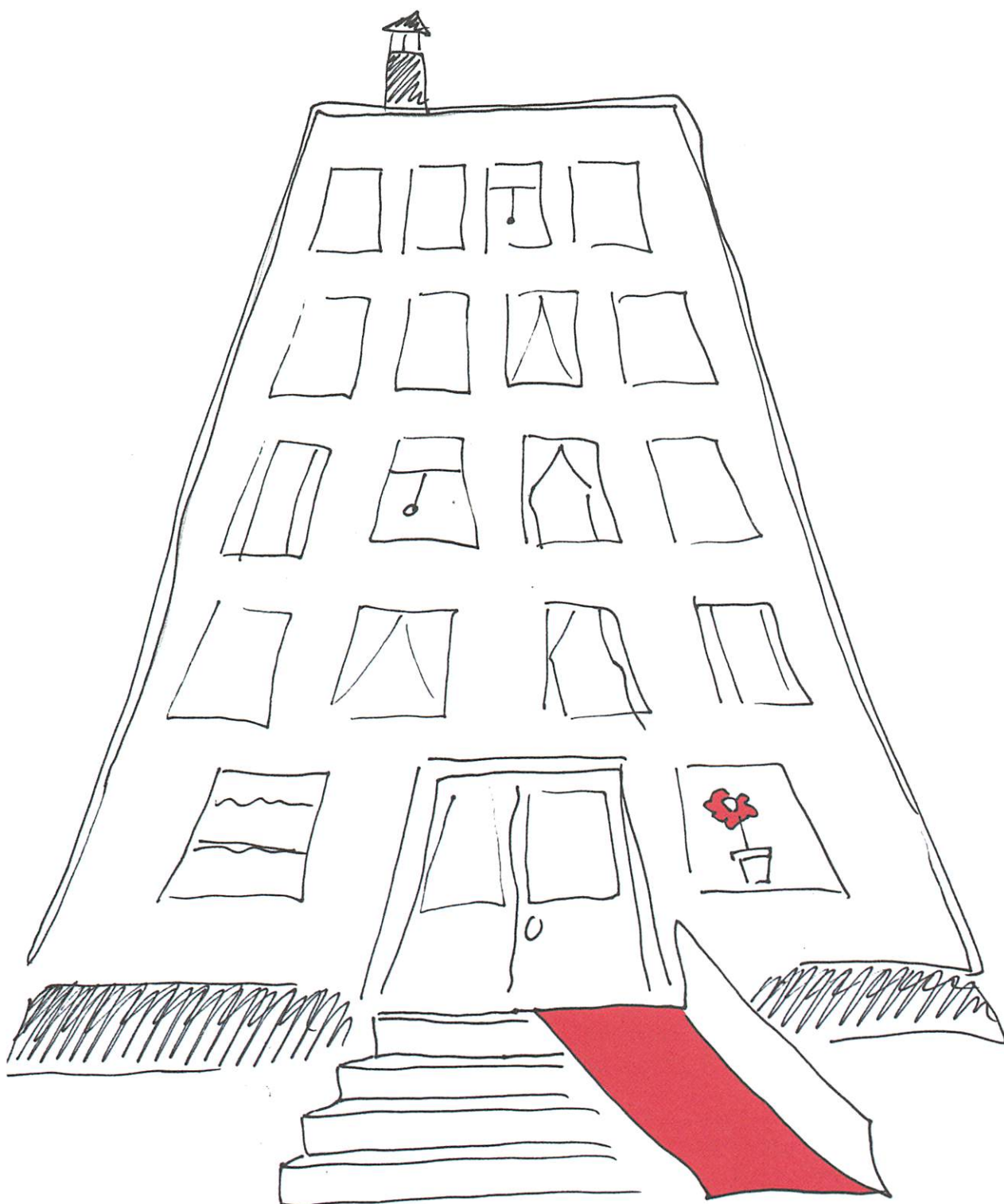

ILLUSTRATION | NINA RAMSBY

**"Jag kommer att hyra den här lägenheten tills jag dör.
Men det kommer generationer av funktionshindrade
efter mig och det är dem jag tänker på."**

Funktionshinder kraftigt underrepresenterat i riksdagen

STILETTEN	VÄNSTERPARTIET	SOCIAL-DEMOKRATERNA	MILJÖPARTIET
Har ni någon ledamot med eget funktionshinder? Vi har också frågat vilka ledamöter som har ett särskilt stort intresse för frågor kring funktionshinder.	Inga av våra ledamöter har eget funktionshinder. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Elina Linna, Eva Olofsson och Marianne Berg. Egon Frid har ett personligt intresse utifrån en dotter med hörselskada.	Inga av våra ledamöter har eget funktionshinder. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Lennart Axelsson, Lars U Granberg och Cathrine Persson.	Bodil Ceballos har ett medfött synfel och Gunvor G Ericson har ett funktionshindrat barn. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Mats Pertoft, Mehmet Kaplan och Thomas Nihlén.

Hur blev det så här? Funktionshindrade politiker kommenterar.

Aldrig förr har riksdagen varit så tillgänglig som nu. Men gravt funktionshindrade ledamöter lyser med sin frånvaro. Vi bad tre politiker med grava funktionshinder kommentera Stilettens senaste enkät.

– Arbetet kulminerade i somras och aldrig har plenisalen varit så tillgänglig som nu, säger Magnus Korkala, på riksdagens informationsenhet.

Han berättar att nu finns det höj- och sänkbara talarstolar, hörselslingorna har förnyats och ledamöternas bänkar är tillgängliga för rullstolsburna. Knapparna man trycker på för att rösta ska vara lätthanterliga för synskadade och på väggarna finns stora projektordukar som bland annat kan användas för teckentolkning.

– Tidigare fokuserades arbetet på att göra det tillgängligt för riksdagens besökare, alltså allmänheten, men nu har det även blivit tillgängligt för politiker med funktionshinder, säger Magnus Korkala.

Men var finns de, de funktionshindrade politikerna? Enligt undersökningen Stiletten gjorde före valet fanns

det drygt 100 funktionshindrade som kandiderade till de olika politiska församlingarna. Flest kandiderade till kommun och landsting, men ett tjugotal funktionspolitiker stod på partiernas riksdagslistor. I den uppföljande enkäten vi gjort kan man dock konstatera att endast åtta av riksdagsledamöterna, två procent av riksdagen, har någon form av funktionshinder. Det rör sig främst om personer med hörselnedsättningar och enligt enkätsvaren har ingen av dem något gravt funktionshinder.

Handikappombudsmannen uppger att 20 procent av befolkningen har någon form av funktionshinder. Hur kan man då förklara den kraftiga underrepresentationen i riksdagen?

– När man slagits mot försäkringskassan och de kommunala handläggarna finns ingen tid och energi över till att engagera sig politiskt, säger Oskar Krantz, rullstolsburen folktoppartist. Han var en av de som kandiderade men inte kom in. Och han får medhåll av Jamie Bolling, rullstolsburen miljöpartist som inte heller nådde riksdagen.

–Under min första tid som Miljöpartiets ordförande i

Inför valet gjorde Stiletten som enda tidning i landet en omfattande undersökning av hur många funktionshindrade som kandiderade i kommuner, landsting och riksdag. Men hur gick det med jakten på makten?

CENTERPARTIET	KRIST-DEMOKRATERNA	FOLKPARTIET	MODERATERNA
Roger Tiefensee, Stefan Danielsson, Lars-Ivar Ericson och Jörgen Johansson har nedsatt hörsel. Per Åsling har diabetes. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Kenneth Johansson och Lars-Ivar Ericson.	Ingvar Svensson är blind på ena ögat och har en begynnande artros i båda knäna, Sven Gunnar Persson har en hörselnedsättning som kompenseras med hörapparat och Désirée Pethrus Engström har migrän. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Maria Larsson, Eva Johnsson, Emma Henriksson och Inger Davidson.	Cecilia Wikström har ingen syn på ena ögat efter en stroke. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Johan Pehrson, Barbro Westerholm och Erik Ullenhag.	Ingen av våra riksdagsledamöter har eget funktionshinder. Särskilt intresserade av funktionshinder är: Sofia Arkelsten, Lars Elindersson och Marietta de Pourbaix Lundin.

Sammanfattning

2 procent av riksdagsledamöterna (8 av 349) uppger att de har eget funktionshinder.

6,5 procent av riksdagsledamöterna (23 av 349) är särskilt intresserade av frågor kring funktionshinder.

2 av dessa är föräldrar till funktionshindrade barn.

Finn Hellman

FOTO | NINA RAMSBY

”- Handikapprörelsen måste inse att det finns en poäng med partipolitiskt aktiva funktionshindrade”

Kaj Nordquist

Stockholm kom jag inte ens in på vårt kansli, säger hon och menar att den fysiska otillgängligheten på ett effektivt sätt utestänger funktionshindrade politiker från partiarbetet.

Vad kan man göra för att lösa problemet?

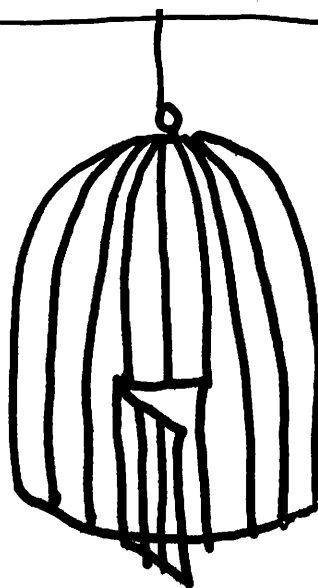
- Handikapprörelsen måste inse att det finns en poäng med partipolitiskt aktiva funktionshindrade och partierna måste fatta att det finns en poäng med att funktionshindrade företräder sig själva, säger Kaj Nordquist, blind socialdemokrat som satt i riksdagen förra mandatperioden. Och liknande tankar har Jamie Bolling:

- Det är hård konkurrens om platserna överst på partiernas listor. Ska fler med funktionshinder hamna där borde handikapprörelsen mer aktivt stötta funktionshindrade kandidater, till exempel med nån slags utbildning och i personvalskampanjer. Och partierna borde göra nåt motsvarande.

Finn Hellman

Fotnot: Kaj Nordquist, blind socialdemokrat och Veronica Hedenmark, rörelsehindrad folkpartist, intervjuades i Stiletten inför valet. Han ställde upp för omval och hon siktade för andra gången mot riksdagen i en personvalskampanj. Ingen av dem sitter i riksdagen den här mandatperioden. Stiletten har sökt men inte lyckats nå Veronica Hedenmark för en kommentar.

UTAN ETT ARBETE FÖRSVINNER MYCKET AV MIN FRIHET

Vad är frihet? För mig kan frihet vara att bo själv i egen lägenhet, att bestämma när man ska äta, när man ska träffa kompisar, när man ska gå ut – att ha makten över sitt eget liv. För att kunna skapa den friheten måste man kunna försörja sig själv, så att man kan köpa mat, betala för resor eller betala hyran.

Utan ett arbete försvinner mycket av min frihet och jag hamnar som funktionshindrad i ett dubbelt utanförskap. Det skulle ha kunnat bli livslångt och skapat en total maktlöshet över mitt eget liv.

Men varför inte studera då, säger du! Det vet väl alla att har man en bra högskoleutbildning så får man jobb förr eller senare. Ja visst, så jag söker glatt upp en utbildning på halvtid och kommer in. Då kommer nästa kalldusch, försäkringskassan drar in det halva sjukbidraget eftersom jag är så frisk att jag orkar studera. Och naturligtvis får jag bara halvt studielån eftersom jag studerar på halvtid.

Nåja jag var ju ung och inte den som gav mig i första taget!

Därför gjorde jag ett nytt försök och pratade med min läkare för att få honom att skriva ett intyg som kunde övertyga Försäkringskassan om att inte dra in mitt halva sjukbidrag eftersom jag trodde mig om att kunna arbeta många år, om jag arbetade halvtid. Döm om min förvåning när min behandlande läkare börjar prata som en förälder med mig och säger att "du måste förstå att det är ingen idé att du studerar för du kommer inte att kunna ar-

beta i så många år"! Naturligtvis ändrade inte Försäkringskassan sitt beslut.

Återstod föräldrar som kan hjälpa till med "studielån på halvtid", för jag var så lyckligt lottad att de har råd och dessutom gav mig mycket stöd i mina studier som funktionshindrad.

Jag förlorar min självkänsla som arbetslös genom att leva på bidrag istället för att arbeta men tyvärr blir det mer pengar över än om jag skulle arbeta halvtid när kassan dragit in olika bidrag. Det är inte många av mina kompisar som vågat ta den risken för att komma vidare och kanske få en högre lön någon gång i framtiden.

Intressant är att räknar man enbart på samhällets intäkter i form av skatter och kostnader för bidrag och vård blir det en stor ekonomisk förlust även för samhället för varje människa som inte arbetar! Den självklara slutsatsen blir ju då att samhället borde göra allt för att så många som möjligt ska kunna jobba.

Tänk om man istället för att bolla personer mellan olika myndigheter utsåg en huvudansvarig som har ett helhetsansvar för att samhällets resurser används på bästa sätt för just den människan. Det tror jag skulle spara mycket pengar och ge oss frihet att välja som alla andra!

Ulrika Hall

Fotnot: Ulrika Hall är webbdesigner på halvtid och har jobbat i 25 år.

“Vad jag behöver är stöd och krissamtal – inte ett torrt informationsblad.”

Jag undrar vad sjukhusen har för beredskap när det gäller människor som fått en diagnos som kan innebära en livskris.

Det enda jag fick när läkaren ställt sin diagnos, och jag nästan bedövd av chocken steg ut i väntrummet, var ett informationsblad.

Bakgrunden är att jag nyligen åkte in akut till Södersjukhusets ögonmottagning, efter plötsliga symtom såsom ljusblixtar i ögonvrån och "sotflagor" i synfältet. Jag fruktade näthinneavlossning.

Efter undersökningar kunde man konstatera att näthinnan var hel och fin. Däremot hade glaskroppen lossnat. Det är en vanlig åldersförändring (även om den kom lite väl tidigt i mitt fall), som innebär att man ser lite grumligare på det ögat. Den synförsämringen är bestående.

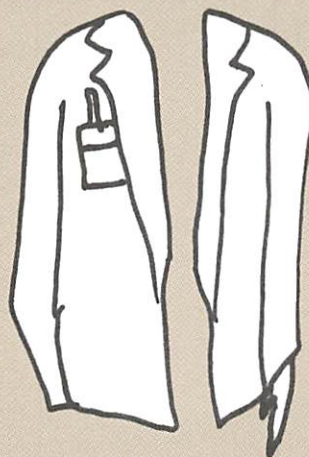
För en fullt seende människa är kanske några procent hit eller dit

inte så avgörande. Men för mig är det nästan halva min synförmåga som försvunnit på det ögat – som för övrigt var mitt bästa öga, det jag använde för att läsa. Nu kan jag inte det längre.

Det verkar som att ögonmottagningen inte förstår skillnaden mellan att vara fullt seende innan man får det ögonproblem som gör att man sökt sig dit, och att vara synskadad redan innan problemet uppstod. För mig finns det inga marginaler i min synförmåga. Att se "lite grumligare" betyder i praktiken att inte se något alls!

Vad jag behöver är stöd och krissamtal – inte ett torrt informationsblad. Var finns de resurserna, var finns det bemötandet? Om de inte själva kan ställa upp, så borde de åtminstone kunna hänvisa vidare!

Kait Bessing

Massgravar funna i Tyskland

Massgravar från Nazitiden har hittats på den katolska kyrkogården i samhället Menden-Barge. Tyska utredare har hittills funnit två gravar med kvarlevor efter minst 56 personer. I den ena låg 22 barn och 2 vuxna, i den andra vuxna kvinnor och män. Flera skelett visar tecken på rörelsehinder. Statsåklagare i Dortmund misstänker att åtminstone "barngrav" innehåller offer mördade under Hitlerregimen. De tros ha dödats på sjukhuset i den närbelägna orten Wimbern. Sjukhuschef var läkaren Karl Brandt.

Brandt var huvudansvarig för nazitidens organiserade barmhärtighetsmord på personer med funktionshinder. Under hösten 1939 började man skicka barn med funktionshinder till särskilt utvalda barnkliniker där de gavs dödliga injektioner eller fick dö av svält. I början av januari utökades dödandet till att inkludera även vuxna. Programmet gick under namnet T4 efter huvudkontorets adress, Tiergartenstrasse 4 i Berlin.

Inom T4-programmet utprovades de första gaskamrarna och personal därifrån använde senare kunskapen om dessa i förintelselägren.

T4-programmet avbröts officiellt i augusti 1941 efter protester. Det återupptogs emellertid ett år senare i mer blygsam skala. Eutanasi-programmet för barn fortsatte som tidigare.

Myndigheterna har nu stoppat vidare utgrävningar i väntan på undersökningens resultat från de funna kropparna. Dessa undersöks för att om möjligt fastställa identitet och dödsorsak. Misstanken att de begravda är offer för naziregimens utrotningsprogram för funktionshindrade kan emellertid vara svår att bevisa. Barmhärtighetsmord utfördes ofta genom förgiftning eller svält. Något som inte kan spåras.

Rykten om massgravar har funnits i årtal. Ögonvittnen påstår sig också ha sett transporter med döda till kyrkogården i slutet av andra världskriget.

Susanne Berg

Läkare hindrar barn att växa

En sexårig flicka i USA har fått hormonbehandling för att sluta utvecklas. Flickan har ett intellektuellt funktionshinder och behöver assistans med alla dagliga göromål. Hon har behandlats under ett drygt år och nu slutat växa.

Behandlingen inleddes på begäran av hennes föräldrar. Dessa oroade sig för att inte kunna ta hand om dottern inom familjen om hon blev fullvuxen. Föräldrarna vill slippa lämna över omsorgen om barnet till främmande personer. De önskar också slippa komplikationer i form av könsmognad och menstruationer.

De behandlande läkarna framför i en vetenskaplig artikel åsikten att behandlingen är både medicinskt möjlig och etiskt försvarbar om föräldrar efterfrågar den.

IL blir verklighet i England?

Brittiska regeringen har utsett Jane Campbell till ordförande i expertpanelen för "Independent Living Review". Jane Campbell har ett mångårigt engagemang inom Independent Living-rörelsen. Hon besökte STIL våren 2003, då hon höll ett uppskattat seminarium om dödshjälp.

"Independent Living Review" ska identifiera åtgärder som är nödvändiga för att göra Independent Living till en verklighet för alla. Utredningsarbetet görs av en grupp inom regeringens nyligen inrättade handikapphet, "Office for Disability Issues". Enheten är en samordningsfunktion mellan

regeringsdepartementen. Den ska se till att dessa har gemensamma mål och gemensamt ansvar för handikappolitiken, samt en gemensam förpliktelse att genomföra den. Förebild är den Sydafrikanska regeringens byrå för handikappfrågor, "Office on the Status of Disabled Persons".

Under det närmaste året ska man sammanställa erfarenheter från tjänstemän inom central och lokal förvaltning, personer med funktionshinder och organisationer av funktionshindrade. Utredningen ska utveckla nydanande lösningar inom ett flertal samhällsområden och utveckla synen på sambandet mellan Independent Living och kontantstöd.

www.officefordisability.gov.uk

Domstol tog handprotes

En dansk man dömdes den 3 oktober för misshandel av sin tidigare partner till sexton månaders fängelse. Domstolen tog också ifrån honom hans handprotes. Mannen har under tio års tid använt protes, en järnklo, som vapen. Tidigare har han i ett flertal domar fått behålla järnklon, då domstolen inte ansett det möjligt att döma någon att förlora ett handikapphjälpmedel.

Byrätten i Svendborg var emellertid eniga om att ta ifrån mannen järnklon, också i förebyggande syfte. Domen har överklagats.

Alison Lapper – en vanlig, ovanlig kvinna

BOKRECENSION

Mitt liv i mina händer

Av Alison Lapper

Översättning: Lars Olov Skeppholm

Förlag: Bra böcker

Så snart jag fick reda på att min stora förebild, Alison Lapper, skrivit sin självbiografi så var jag bara tvungen att läsa den. Jag har sett samtliga dokumentärer som sänts på TV med henne och verkligen älskat dem! De framställde Alison Lapper sådan hon förmodligen är; en kvinna som kämpar på i livets med- och motgångar. Hon porträtterades i filmerna varken som offer eller hjälte, vilket annars är det vanliga i media när man visar fram personer med funktionshinder.

"Mitt liv i mina händer" ger i bokens första del en sann och naken bild av livet på institution på 70-talet. Jag kan i mångt och mycket känna igen mig när Alison Lapper på ett rakt och ärligt sätt berättar om känslan av att vara försökskanin för nya uppfinningar eller de gånger hon tvingades vara med om att bli avklädd, beskådad och undersökt av diverse läkare och läkarkandidater. Även om igenkänningsfaktorn var stor just i denna del, tycker jag att boken går in väl djupt i det och tenderar bli en aning långtråkig.

I bokens senare del berättar Alison Lapper om livet efter institutionen, när hon ska ut i livet för första gången och

bo och klara sig själv. Även här hade jag många ögonblick av igenkännande, jag ömsom log och ömsom grät när jag fick ta del av Alisons väg till vuxenlivet, via diverse mer eller mindre destruktiva förhållanden, i jakten på bekräftelse och "det normala". Boken tar också på ett rakt och naket, men inte utfläkt sätt, upp alla de fördomar Alison Lapper möter när hon är gravid och föder sin son.

"Mitt liv i mina händer" lyckas på ett fantastiskt sätt skildra kvinnan Alison Lapper: en framgångsrik kvinna, konstnärinna och ensamstående mamma. Att hon har fötts med ett funktionshinder är för henne en livets förutsättning bland många andra, och det är inspirerande och befriande! Alison Lapper är en mycket vanlig men samtidigt ytterst ovanlig kvinna – för hur många kan säga att de tagit emot en medalj ur drottningens hand eller står staty på Trafalgar Square?

Boken river ner många av de barriärer av fördomar som möter personer med funktionshinder och det är mycket bra tycker jag. Ska jag vara petig och kritisk så används ordet handikappad på väldigt många ställen i boken när jag vet att Alison Lapper egentligen menar funktionshindrad. Kanske är det bara en översättningsmiss men för mig drar det ner en del av budskapet i boken. Helhetsbetyget blir dock mycket bra och Alison Lapper fortsätter att för mig vara en otrolig förebild.

Veronica Johansson

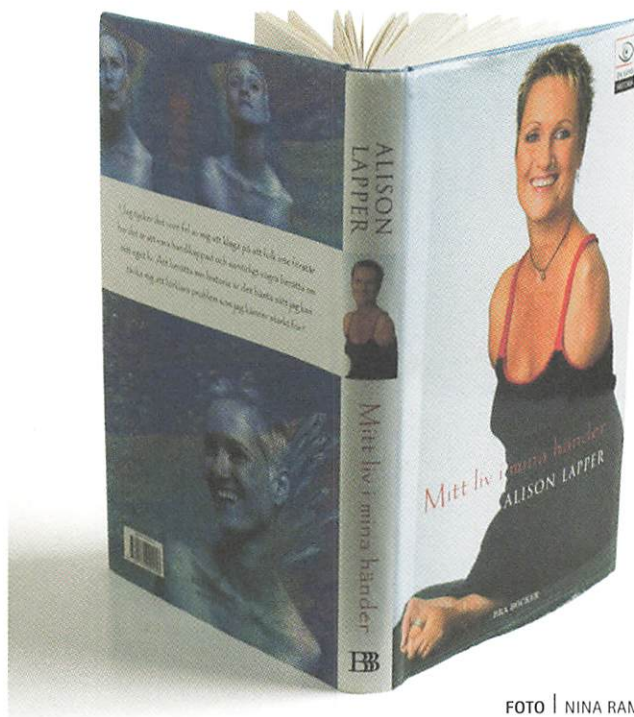
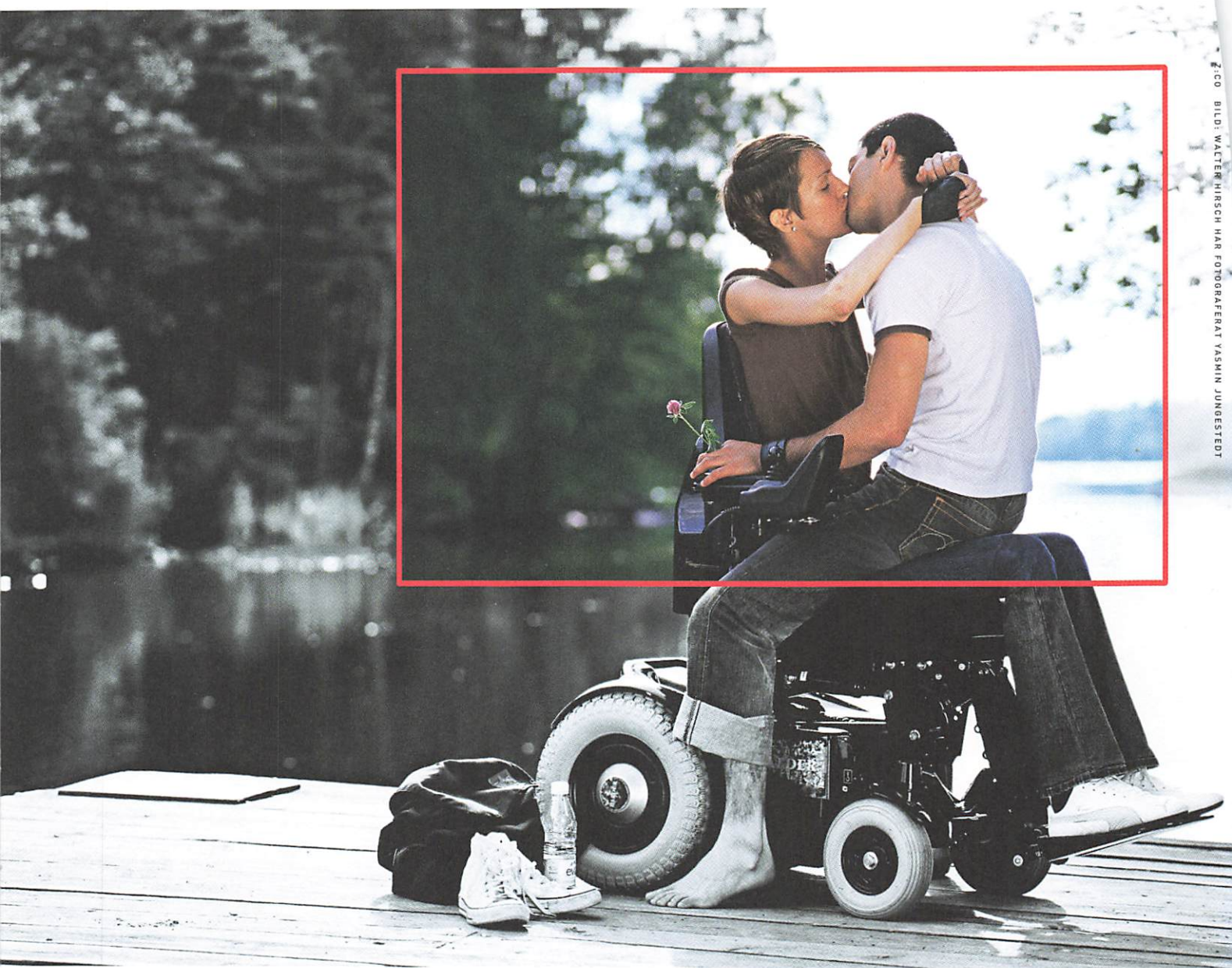

FOTO | NINA RAMSBY

Vi ser på dig lite annorlunda.

Sådant som rullstolar, proteser och vita käppar saknar betydelse för oss som arbetar på Stil. Kanske beror det på att de flesta av oss själva har ett funktionshinder.

Det gör att vi förstår nyanserna i ett liv med personlig assistans. Vi vet till exempel hur det känns att bli så beroende av andra människor att man slutar att försöka själv.

Därför vet vi också att det bara är du som kan förändra ditt liv.

En av de mest utvecklande förändringarna är att själv bli arbetsledare för sina assistenter. Ansvaret blir större, men möjligheterna fler.

Välkommen att ta reda på hur många. Ring 08-506 221 50 så berättar vi mer om nästa utbildningstillfälle. Eller besök www.stil.se

STIL
STIFTARNA AV INDEPENDENT LIVING I SVERIGE